

BITNE ZNAČAJKE HRVATSKOG AUTORSKOG PRAVA

Tomaš, Nina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:852062>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT**

ZAVRŠNI RAD

**BITNE ZNAČAJKE HRVATSKOG AUTORSKOG
PRAVA**

Mentor :

Dr.sc. Ratko Brnabić

Student :

Nina Tomaš

Broj indeksa : 1165186

Split, svibanj, 2018.

SADRŽAJ :

1. UVOD	1
1.1. Definiranje problema istraživanja	1
1.2. Ciljevi rada	2
1.3. Metode rada	2
1.4. Struktura rada	2
2. DEFINICIJA AUTORSKOG PRAVA	3
2.1. Povijesni razvoj autorskog prava	3
2.2. Pojam autorskog prava	4
2.3. Pravne odredbe autorskog prava	5
3. AUTORSKO DJELO I NOSITELJI AUTORSKIH PRAVA	7
3.1. Autorsko djelo	7
3.2. Nositelj autorskih prava	13
3.3. Trajanje autorskih prava	15
4. SADRŽAJ I OGRANIČENJA AUTORSKOG PRAVA	17
4.1. Moralna prava autora	17
4.2. Imovinska prava	18
4.3. Srodna prava	20
4.4. Druga prava	20
4.5. Ograničenja autorskog prava	21
4.6. Povrede autorskog prava	22
4.7. Prekršajne odredbe	24
4.8. Područje primjene Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima	25
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
GRAFIČKI PRILOZI	29
SAŽETAK	30
SUMMARY	31

1. Uvod

Autorsko pravo je oblik prava koji uživaju stvaratelji (autori) raznih književnih, znanstvenih i umjetničkih djela (autorska djela). Oni kao autori svojih djela imaju isključivo pravo korištenja ili odobravanja drugim pojedincima korištenje svog djela, unutar autorskog prava se nalazi i sustav zaštita prava autora. Autor ostvaruje svoje autorsko pravo činom stvaranja vlastitog djela, te za razliku od većine drugih oblika intelektualnog vlasništva, nije podložno nikakvom administrativnom ili registracijskom postupku. Autorskim pravom se ne štiti sama ideja već djelo koje je konačni produkt autorove ideje, bez obzira na vrstu ili kvalitetu autorovog izražaja.

Klasično trajanje autorskog prava obuhvaća život autora, uz naknadno pedeset do sto godina nakon smrti samog autora (ovisno o ugovorima i okolnostima). Određene zemlje zahtijevaju određene formalnosti o autorskim pravima za utvrđivanje autorskog prava, ali veći broj zemalja ih priznaje u bilo kojem dovrđenom radu bez formalne registracije. Autorsko pravo se dakle provodi kao građanska stvar, iako neke jurisdikcije primjenjuju kaznene sankcije.

Autorsko pravo i srodna prava ključni su za ljudsko stvaralaštvo, jer pružaju autorima poticaj u obliku priznanja i novčanih naknada, a s druge strane pružaju im određenu sigurnost da se njihova djela mogu distribuirati bez bojazni od neovlaštenog umnožavanja ili piratstva, a ako do toga dođe, osigurana im je određena autorskoppravna zaštita.

Povreda autorskih prava događa se kada se intelektualno vlasništvo autora umnožava, prikazuje, emitira, prevodi ili prerađuje bez odobrenja autora ili osobe koja je ovlaštena od strane autora da se služi dotičnim materijalom

1.1. Definiranje problema istraživanja

Autorsko pravo je jedan od temeljnih djelova međunarodnog privatnog prava. Ustroj autorskog prava omogućava zaštitu kreacije autora, od strane neovlaštenog korištenja ili zlouparabe, te ujedno omogućava autori da prima novčane naknade zbog svojeg djela. U modernom svijetu, svakodnevno se susrećemo s mnogim novitetima iz područja tehnologije, automobilske industrije, prehrambene industrije itd. te kako bi se zaštitili interesi originalnih autora, te spriječili razne imitacije, ili neovlaštena korištenja djela, autorsko pravo je od velike važnosti. Problem istraživanja završnog rada se odnosi na elaboraciju samog pojma i teorije

vezane uz autorsko pravo i sve što je povezano s autorskim pravom, te ujedno njegova važnost i svakodnevna potreba u modernom pravosuđu.

1.2. Ciljevi rada

Osnovni cilj rada se odnosi na detaljni uvid u samu srž autorskog prava, samu definiciju autorskog prava, te njegov razvoj kroz povijesni vijek. Također cilj rada je prikazati podjele vezane za autorsko pravo, njegove razne oblike, vrste autorskih djela, te tko je sve nositelj autorskog prava te koliko je ustvari trajanje samog autorskog prava.

1.3. Metode rada

Znanstvena metoda predstavlja skup različitih postupaka kojima se znanost koristi u znanstveno-istraživačkom radu da bi istražila i izložila rezultate znanstvenog istraživanja. Metode koje će se koristiti u ovom radu jesu:

- metoda analize- predstavlja postupak raščlanjivanja složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije dijelove i elemente,
- metoda sinteze- postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnijih sudova u složenije,
- metoda indukcije- odnosi se na primjenu induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu,
- metoda dedukcije- pomoću deduktivnog zaključivanja dolazi se do zaključka u kojemu se iz općih sudova izvode pojedinačni zaključci, te
- komparativna metoda- odnosi se na postupak uspoređivanja sličnih pojava ili utvrđivanja njihove sličnosti u ponašanju i razlika među njima.

1.4. Struktura rada

Struktura završnog rada se sastoji od uvodnog dijela rada u kojem se objašnjava problem istraživanja, ciljevi rada, metode rada i struktura rada. Nakon uvodnog dijela slijedi poglavlje o samom definiranju autorskog prava, njegovoj povijesti i pravnim odredbama vezane uz autorsko pravo. Treće poglavlje rada se odnosi na autorsko djelo, nositelje autorskih prava, te trajanje autorskih prava. Četvrto poglavlje se odnosi na sadržaj i ograničenja autorskog prava

(moralna, imovinska, srodna prava), te na ograničenja, povrede i prekršajne odredbe vezane uz autorsko pravo. Na samom kraju završnog rada se nalaze zaključak, korištena literatura pri pisanju rada, sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, te popis grafičkih priloga.

2. DEFINICIJA AUTORSKOG PRAVA

2.1. Povijesni razvoj autorskog prava

Početak svijesti o uspostavi autorskog prava je započeo u periodu 15.-og stoljeća gdje pri izumu Gutenbergovog tiskarskog stroja, se počima stavljati veći naglasak na zaštitu vlastitog rada. Prvi formalno uspostavljeni zakon o zaštiti autorskih prava datira od početka 18.-og stoljeća, točnije od 1709. godine te se radilo o Anne-ovom statutu koji je uspostavljen u Engleskoj. Pojava ovog zakona po prvi puta uvodi pojam autora djela, te ga se navodi kao vlasnika autorskih prava, te se postavljaju uvjeti njegove zaštite tj. njegovog djela. Nakon uspostave statute, djela koja su bila zaštićena autorskim pravima trebala su biti pohranjena u određenim knjižnicama, te registrirana u Stationers Hall.¹

Zakonodavstvo koje se temelji na statutu Anne postupno se pojavljuje u drugim zemljama, kao što je Zakon o autorskim pravima iz 1790. godine u Sjedinjenim Državama, ali zakonodavstvo o autorskim pravima nije ostalo koordinirano na međunarodnoj razini sve do 19. stoljeća.

Klauzula o autorskim pravim u Sjedinjenim Američkim Državama iz 1787. godine je autorizirala zakonodavstvo o autorskim pravima, davajući autorima ekskluzivno pravo na svoje spise i otkrića. Izvorna duljina autorskih prava putem klauzule koju je autor mogao ostvariti je u trajanju od 14 godina te se autor mora izričito prijaviti kako bi stekao taj vremenski rok.

Godine 1886., međutim, uvedena je Bernska konvencija koja osigurava međusobno priznavanje autorskih prava između država nacija i promovira razvoj međunarodnih standarda za zaštitu autorskih prava. Bernska konvencija uklanja potrebu za registriranjem djela zasebno

¹ http://www.iprightsoffice.org/copyright_history/

u svakoj pojedinačnoj zemlji, a usvojila ih je gotovo svaka nacija svijeta (više od 140 od oko 190 nacija država svijeta). Nakon usvajanja Ugovora iz 1988. godine Sjedinjenih Država, Konvencija sada pokriva gotovo sve velike zemlje. Bernska konvencija ostaje na snazi do danas i nastavlja pružati osnovu za međunarodni zakon o autorskim pravima.

Jedna od najvećih promjena u tadašnjem pravnom sustavu koje je uvela Konvencija je bilo proširenje zaštite autorskih prava i na neobjavljene radove, te se uklanja zahtjev za registraciju. Točnije, pojedinac sada posjeduje autorsko pravo za bilo koji posao koji proizvodi, te to pravo steče čim se na neki način zabilježi na spomenuto djelo.

Velika Britanija potpisala je Bernsku konvenciju 1887. godine, ali nije implementirala velike dijelove do 100 godina kasnije s donošenjem Zakona o autorskim pravima, dizajnu i patenti iz 1988. godine.

Godine 1961. Ujedinjeni Međunarodni uredi za zaštitu intelektualnog vlasništva potpisali su Rimsku konvenciju za zaštitu izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radio emitiranje. Godine 1996. ova je organizacija uslijedila osnivanjem Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, koja je pokrenula ugovor o izvedbama i fonogramima iz WIPO-a iz 1996. i Ugovor o autorskom pravu WIPO-a iz 2002. koji je donio veća ograničenja u korištenju tehnologije za kopiranje djela u narodima koji su ratificirani to. Trans-pacifičko partnerstvo uključuje odredbe intelektualnog vlasništva koje se odnose na autorsko pravo.

2.2. Pojam autorskog prava

Autorsko pravo je zakonsko pravo stvoreno zakonom zemlje koja autoru originalnog djela daje ekskluzivna prava za upotrebu i distribuciju njegovog autorskog djela, većinom u ograničenom vremenu samo. Autor može zabraniti odnosno pod ugovorenim uvjetima odobriti umnožavanje, javnu izvedbu, snimanje, emitiranje, prijevod ili prilagodbu svog djela. Autori često imovinska (ekonomska) prava nad svojim djelima ustupaju pojedincima ili pravnim osobama koje ih mogu najbolje komercijalno iskorištavati, u zamjenu za plaćanje naknade koje ovise o korištenju djela. Međutim, moralna prava autora vezana su uz osobu autora i nisu prenosiva. Moralna prava autora samo su djelomično prenosiva u slučaju smrti autora. Autorska prava služe ne da se zaštiti sama ideja, već djelo koje je finalni produkt autorove ideje.

Autorsko pravo u Hrvatskoj, kao i u velikom broju zemalja, traje za života autora i sedamdeset godina nakon njegove smrti. Ako se radi o koautorskom djelu autorsko pravo traje sedamdeset godina od smrti koautora koji je najdulje živio.

Srodna prava su prava koja su bliska (odnosno srodna ili susjedna) autorskom pravu, pretpostavljaju već postojanje autorskog djela i imaju svoj poseban predmet zaštite, a u Hrvatskoj prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima (skraćeno ZAPSP) pružaju zaštitu :²

- Umjetnicima izvođačima na njihovim izvedbama,
- Proizvođačima fonograma na njihovim fonogramima,
- Filmskim producentima (proizvođačima videograma) na njihovim videogramima,
- Organizacijama za radiodifuziju na njihovim emitiranjima,
- Nakladnicima na njihovim izdanjima,
- Proizvođačima baza podataka na njihovim bazama

Područje srodnih prava ubrzano se razvilo u proteklih 50 godina. Srodna prava razvila su se uz autorsko pravo i najčešće su vezana uz omogućavanje priopćavanje autorskog djela javnosti. Autorsko pravo i srodna prava ključni su za ljudsko stvaralaštvo, jer pružaju autorima poticaj u obliku priznanja i novčanih naknada, a s druge strane pružaju im određenu sigurnost da se njihova djela mogu distribuirati bez bojazni od neovlaštenog umnožavanja ili piratstva, a ako do toga dođe, osigurana im je određena autorskoppravna zaštita.

2.3. Pravne odredbe autorskog prava

Međunarodne konvencije i ugovori³ :

- Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela (Bernska konvencija)
- Univerzalna konvencija o autorskom pravu prema izvornom tekstu (Univerzalna konvencija-Ženeva)
- Univerzalna konvencija o autorskom pravu revidirana u Parizu (Univerzalna konvencija-Pariz)
- Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (Konvencija o osnivanju WIPO)

² <http://www.dziv.hr/hr/>

³ https://hr.wikipedia.org/wiki/Autorsko_pravo

- Međunarodna konvencija za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju (Rimska konvencija)
- Konvencija o distribuciji signala za prijenos programa preko satelita (Satelitska konvencija)
- Konvencija o zaštiti proizvođača fonograma od neodobrenog umnožavanja njihovih fonograma (Fonogramska konvencija)
- Ugovor o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva Svjetske trgovinske organizacije (Sporazum TRIPS)
- Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO Ugovor o autorskom pravu)
- Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO Ugovor o izvedbama i fonogramima)

Direktive Eurospkog parlamenta i Vijeća EU :

- Direktiva 2009/24/EZ Eurospkog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o pravnoj zaštiti računalnih programa (kodificirana verzija) (Tekst značajan za EGP)
- Direktiva 2006/115/EZ Eurospkog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (kodificirana verzija)
- Direktiva Vijeća 93/83/EEC od 27. rujna 1993. o koordinaciji nekih pravila koja se odnose na autorsko pravo i srodna prava primjenljivih na satelitsku radiodifuziju i kablensku
- Direktiva Vijeća 93/98/EEC od 29. listopada 1993. kojom se harmonizira rok zaštite autorskog prava i nekih srodnih prava
- Direktiva 96/9/EC Eurospkog Parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o zakonskoj zaštiti baza podataka
- Direktiva 2001/29/EC Eurospkog Parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o harmonizaciji određenih aspekata autorskog prava i srodnih prava u informatičkom društvu
- Direktiva 2001/84/EC Eurospkog Parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2001. o pravu slijeđenja u korist autora izvornika umjetničkog djela

- Direktiva 2011/77/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2011. o izmjeni Direktive 2006/116/EZ o trajanju zaštite autorskog prava i određenih srodnih prava
- Direktiva 2012/28/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o određenim dozvoljenim korištenjima djela siročadi (Tekst značajan za EGP)
- Direktiva 2014/26/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o kolektivnom ostvarivanju autorskog prava i srodnih prava te izdavanju odobrenja za više državnih područja za prava na internetsko korištenje glazbenih djela na unutarnjem tržištu (Tekst značajan za EGP)

3. Autorsko djelo i nositelji autorskih prava

3.1. Autorsko djelo

Predmet zaštite autorskog prava je autorsko djelo. Autorsko djelo je originalno, duhovno (intelektualno) ostvarenje iz književnog, umjetničkog i znanstvenog područja, koje ima individualni karakter i koje je na neki način izraženo. Za pojam autorskog djela kao temeljnog pojma autorskog prava bitno je da se radi o originalnom intelektualnom (kreativnom) ostvarenju, odnosno ostvarenju ljudskog duhovnog stvaralaštva. Originalnost (izvornost) u smislu autorskog prava ne zahtijeva apsolutnu novost, već se traži tzv. subjektivna originalnost (izvornost), odnosno novost u subjektivnom smislu. Djelo se smatra subjektivno originalnim ako autor ne oponaša drugo njemu poznato djelo. Dalje je potrebno da je djelo iz književnog, znanstvenog ili umjetničkog područja. Uz to osobito treba upozoriti da navedena sintagma ima u autorskom pravu značajno šire značenje, nego što u teoriji književnosti znače književna djela, a u povijesti umjetnosti umjetnička djela. Autorskopravnu zaštitu uživaju izražaji, što podrazumijeva zamjetljiv oblik (formu) određene ideje koja se postiže pomoću različitih sredstava izražavanja, kao što su npr. pisana ili govorena riječ, pokret tijela, zvuk, kao različiti dvodimenzionalni ili trodimenzionalni oblik.⁴

Prema tome, bitne karakteristike, da bi se neko djelo smatralo autorskim, su:

- originalnost intelektualnog (kreativnom) ostvarenja, odnosno ostvarenja ljudskog duhovnog stvaralaštva - originalnost (izvornost) u smislu autorskog prava ne zahtijeva

⁴ <http://www.dziv.hr/hr/>

apsolutnu novost, već se traži tzv. subjektivna originalnost (izvornost), odnosno novost u subjektivnom smislu. Djelo se smatra subjektivno originalnim ako autor ne oponaša drugo njemu poznato djelo

- književno, znanstveno ili umjetničko područje djela - navedena sintagma ima u autorskom pravu značajno šire značenje, nego što u teoriji književnosti znače književna djela, a u povijesti umjetnosti umjetnička djela.

Razlikujemo tri temeljna oblika autorskih djela :

1. Autorska djela, u izvornom obliku – izvorna autorska djela se navode prema vrstama sredstava izražavanja poput pisane i govorne riječi, pokreta tijela, zvuka itd. i različite kombinacije sredstava izražavanja
2. Izvedena autorska djela – prijevodi, prilagodbe i glazbene obrade već postojećih autorskih djela
3. Zbirke djela - Zbirke samostalnih autorskih djela, podataka ili druge građe kao što su enciklopedije, zbornici, antologije, elektroničke baze podataka i sl., koje prema izboru ili rasporedu sastavnih elemenata čine vlastite intelektualne tvorevine njihovih autora, zaštićene su kao takve.

Potrebno je poznavati razliku između objavljivanja autorskog djela i izdavanja autorskog djela. Objavljivanje autorskog djela se odnosi na svaki postupak kojim autorovo djelo postaje pristupačno javnosti (poput izdavanja, izlaganja, radiodifuzno emitiranje), tj. odnosi se na pojavljivanje autorskog djela u javnosti u bilo kojem (tjelesnom ili netjelesnom) obliku.

Autorska djela su osobito, ali ne isključivo :

- Jezična djela
- Glazbena djela
- Drama i dramsko-glazbena djela
- Koreografska i pantomimska djela
- Djela likovnih umjetnosti
- Djela arhitekture
- Djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna
- Fotografska djela
- Audiovizualna djela
- Kartografska djela

Autorskim djelom, te pod zaštitom autorskog prava također spadaju i norme. Norme su pisana jezična autorska djela, ako ispunjavaju propisane pretpostavke za autorska djela (da su individualna, intelektualna i originalna ostvarenja). Norme koje netko mora primijeniti i koje su postale dio određenog propisa kao službeno djelo, ne spadaju pod zaštitu autorskog prava. Također se autorskim djelom pod zaštitom autorskog prava smatraju i stručna predavanja i kompjuterske prezentacije, ako se radi o individualnim, originalnim i intelektualnim ostvarenjima, koje autor izražava kao prikaz znanstvene ili tehničke prirode. Stručna predavanja u redovnoj nastavi se ne smatraju autorskim djelima. Poput prezentacija i predavanja, recenzije su autorsko djelo ako se radi o individualnoj originalnoj, intelektualnoj tvorevini. Dok recenzije i lekture kao djelo ispravljanja i uređivanja tuđeg autorskog rukopisa s pravopisnog i jezičnog motrišta se ne smatra autorskim djelom.

Prijevodni su zaštićeni pod autorskim pravom ako su sami originalna intelektualna ostvarenja, također se autorskim djelom smatraju i prijevodni službenih tekstova iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva, osim u slučajevima kada su nastali u svrhu informiranja javnosti, te na taj način i objavljeni. Novinski članak se smatra autorskim djelom ako se radi o pisanom djelu koje je originalno i intelektualno ostvarenje, dok članci koji se odnose na dnevne novosti, te ostale medijski oblici informacija, nisu predmet zaštite autorskog prava, te isto vrijedi i za novinarske reportaže. Računalni programi su zaštićeni kao jezična djela ako su izvorni (originalni) u smislu da predstavlja vlastitu intelektualnu tvorevinu svog autora. Pojam računalni program obuhvaća izražaj računalnog programa u bilo kojem obliku uključujući i pripremni dizajnerski materijal. Ideje i načela na kojima se zasniva bilo koji element računalnog programa, uključujući i ona na kojima se zasnivaju njegova sučelja, nisu zaštićena autorskim pravom.

Projektne dokumentacije koje se odnose na tehnička područja se ne smatraju zaštićenima autorskim pravom. Projektne dokumentacije vezane uz arhitekturu i dizajn (pisani i crtani dio) se smatraju autorskim djelom te kao takvima pod zaštitom zakonskih propisa. Također fotografije mogu biti smatrane autorskim djelom, ako se ustanovi originalnost fotografije kroz izbor motiva i kutova snimanja, trenutka ili osjvetljenja.

Tablica 1. Autorska djela u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 146. do 2007. godine

Zakonski propis	Navedeni primjeri autorskih djela
Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva (1846.)	Književna, umjetnička i glazbena djela, rukopisi, govori u svrhu pobuđivanja pobožnosti, zemljopisne karte, prijevodi, pjesme i slike (drvorezi, bakrorezi, crteži i sl.).
Sbornik zakonah i naredabah (1884.)	Književna djela, prijevodi, igrokazi, suautorska djela, anonimna djela, djela izdana pod pseudonimom, glazbena djela, glazbeni igrokazi, proizvodi obrazovne umjetnosti, zemljopisne mape, prirodoznanstveni, građevinski i slični tehnički nacrti i likovi, fotografije.
Zakon o autorskom pravu (1895.)	Književna, umjetnička i fotografska djela. Knjige, brošure, časopisi, dramska djela, crteži, slike, planovi, karte, predavanja
Zakon o zaštiti autorskog prava (1929.)	Djela književnosti, predavanja, govori, propovijedi, glazbena djela s tekstem ili bez, zborna i pantomimska djela, ideje, skice, nacrti, planovi, zemljopisne karte, globusi, slikarski i crtački poslovi, djela likovne umjetnosti, fotografska djela, kinematografska djela.
Zakon o zaštiti autorskog prava (1946.)	Djela iz književnosti, umjetnosti i obrazovanja, knjige, brošure, članci, rukopisi, predavanja, govori, dramska, dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela, djela s područja slikarstva, arhitekture, grafike, ilustracije, kinematografska i tonfilmska djela, geografske karte, planovi, skice, umjetnička djela
Zakon o autorskom pravu (1957.)	Knjige, brošure, članci, natpisi, predavanja, govori, dramska i dramskoglazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s tekstem ili bez, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, arhitekture, rezbarstva, djela likovne umjetnosti, djela primijenjene umjetnosti, ilustracije, geografske karte, umjetničke i dokumentarne fotografije, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, glazbene i fotografske zbirke, prijevodi.
Zakon o autorskom pravu (1968.)	Pisana djela (knjige, brošure, članci), govorna djela (predavanja, govori), dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela iz područja slikarstva, arhitekture, grafike,

	<p>djela svih grana primijenjenih umjetnosti i industrijskog oblikovanja, fotografska djela, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, glazbene i fotografske zbirke, kinematografska djela, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi, dnevnicima, privatna pisma i portreti.</p>
Zakon o autorskom pravu (1978.)	<p>Knjige, brošure, članci, predavanja, govori, dramska i dramskoglazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s ili bez riječi, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, zbirke, sudske odluke, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi.</p>
Zakon o preuzimanju saveznih zakona (1991.)	<p>Knjige, brošure, članci, predavanja, govori, dramska i dramskoglazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s ili bez riječi, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, zbirke, sudske odluke, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi.</p>
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu (1993.)	<p>Knjige, brošure, članci, predavanja, govori, dramska i dramskoglazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s ili bez riječi, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, zbirke, sudske odluke, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi.</p>
Zakon o autorskom pravu (1998.)	<p>Knjige, brošure, članci, napisi, predavanja, govori, dramska i dramskoglazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela svih grana primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, fotografska djela, kartografska djela, planovi, skice i plastična djela, računalni programi, enciklopedije, zbornici, antologije.</p>

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu (1999.)	Knjige, brošure, članci, napisi, računalni programi kao pisana djela, predavanja, govori, dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela svih grana primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, fotografska djela, kartografska djela, planovi, skice i plastična djela, računalni programi, enciklopedije, zbornici, antologije.
Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (2003.)	Jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi), glazbena djela, dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela likovne umjetnosti, djela arhitekture, djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna, fotografska djela, audiovizualna djela, kartografska djela, prikazi znanstvene ili tehničke prirode, prerade, zbirke i baze podataka.

Izvor : Z. Velagić, I. Hocenski ; *Autorstvo u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 1846. do 2007. godine* ; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti ; Pregledni znanstveni rad

Važno je i za napomenuti autorska djela poznatija pod nazivom "djela siročad". Djela siročad su sva djela poput knjiga, filmova i novinskih članaka koja su zaštićena autorskim pravom, no čije nositelje prava nije bilo moguće identificirati, ili ako su i identificirani nisu pronađeni unatoč obavljenoj pažljivoj potrazi koja je provedena i evidentirana sukladno odredbama ZAPSP-a koji je usklađen s odredbama Direktive 2012/28/EU. ZAPSP utvrđuje i zajednička pravila za reproduciranje i stavljanje na raspolaganje javnosti (internetski prikaz) djela siročadi koja su prvotno objavljena ili emitirana bilo gdje u Europskoj uniji. Sukladno odredbama ZAPSP-a nakon obavljene pažljive potrage javne institucije mogu djela siročad reproducirati i stavljati na raspolaganje javnosti. Takva djela se unose u jedinstvenu bazu podataka za cijelu Europsku uniju koju vodi Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO).⁵

⁵ <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/najcesca-pitanja/>

3.2. Nositelj autorskih prava

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima „autor djela je fizička osoba koja je autorsko djelo stvorila. Autoru pripada autorsko pravo na njegovu autorskom djelu činom samog stvaranja autorskog djela. Autorskim djelom ovlašten je koristiti se onaj kojemu pripada autorsko pravo, a to će biti prvenstveno autor. U kontinentalnoeuropskim pravnim poredcima koji se temelje na droit d’auteur sustavu, između kojih je i hrvatski, autorsko pravo nastaje realnim aktom - stvaranjem autorskog djela, ipso iure samim činom stvaranja, i pripada osobi koja je to djelo stvorila (načelo autorstva). Kako je autorsko djelo intelektualna tvorevina, tako ga može stvoriti samo čovjek te ne postoji nijedan drugi oblik nastanka autorskog prava osim da čovjek vlastitim intelektualnim djelovanjem stvori originalnu tvorevinu s književnog, znanstvenog ili umjetničkog područja. Hrvatski je zakonodavac čak i izričito naglasio da autor može biti samo fizička osoba (čovjek) koja je stvorila autorsko djelo.⁶

Glede autorskih djela nastalih zajedničkim intelektualnim radom više osoba tako da se njihovi doprinosi ne mogu razdvojiti, postoji jedinstveno autorsko pravo razdijeljeno na idealne dijelove koji pripadaju svakom koautoru razmjerno njegovu stvarnom udjelu u stvaranju autorskog djela. Kako im pripada jedinstveno pravo, tako koautori moraju suglasno odlučivati o korištenju njihovim djelom. Ne mogu li koautori postići suglasnost, bilo koji od njih ovlašten je zahtijevati od suda da donese odluku o objavljivanju, korištenju ili izmjeni koautorskog djela. Autori djela koja su samo sastavljena radi zajedničkog korištenja, kao što je to, primjerice, često slučaj kod glazbenih djela u kojima se sastavljaju riječi i glazbena skladba u jedno glazbeno djelo, zadržavaju samostalno pravo na svojem autorskom djelu, pa i sve ovlasti koje imaju glede njega. Međutim, kako se njihova djela zajednički koriste kao cjelina, tako i oni moraju postići suglasnost o korištenju svojih djela kao cjeline.

Potrebno je uzeti u obzir da ponekad nositelji autorskog prava raspolagaju svojim pravom da način da ovlasti treću osobu za ostvarivanje autorskog prava. Popularan primjer ovlašćivanja treće strane je u glazbenoj industriji gdje umjetnici i izvođači daju ovlast svojim diskografskim kućama da ostvaruju sva prava vezana uz snimljene izvedbe. Razlikujemo dva pristupa vezana uz davanje ovlasti trećim osobama :

⁶ Prof.dr.sc. Igor Gliha, *Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi*, Izvorni znanstveni rad

- Prvi pristup se odnosi da se autor treba poticati na daljnje stvaranje djela, te da autor ima isključivo pravo ovlastiti treću stranu da koriste njegovo djelo, te mu zauzvat isplaćuju dogovorenu cijenu. Prema ovom pristupu autor profitira iz rezultata vlastitog stvaralaštva, te se može više koncentrirati na samo stvaranje djela, umjesto fokusiranja na ostvarivanja profita.
- Drugi pristup se odnosi da je autorsko djelo proizvod osobnosti autora, te prema tome je jedino logično rješenje da autor sam odlučuje o korištenju vlastitog djela bez treće strane. Prema ovom pristupu autor uživa zaštitu i u pogledu nematerijalnih koristi koje proizlaze iz njegovog stvaralaštva poput zaštite vlastitih interesa itd.

Osim koristi za autore i druge nositelje prava, autorsko pravo od važnosti je za bruto domaći proizvod i zaposlenost čime doprinosi i gospodarskoj učinkovitosti te donosi koristi društvu u cjelini. Isto tako, autorsko pravo potiče inovativnost i kreativnost, a autorskim stvaralačkim radom uvelike se doprinosi razvoju kulture i tako pruža potrošačima veoma raznolike sadržaje. Ipak, iako su autori načelno ovlašteni dopustiti ili zabraniti uporabu svojih djela, u određenim slučajevima oni ipak moraju trpjeti da treće osobe rabe njihova djela bez pristanka i/ili bez plaćanja. Do ovoga se dolazi na način na koji se u ZAPSP-u utvrđuju određena ograničenja i iznimke od autorskog prava, koja su neophodna za ostvarivanje prethodno spomenutih ciljeva.⁷

Autor ima isključivo pravo priopćavanja autorskog djela javnosti. To pravo obuhvaća, osobito:⁸

- pravo javnog izvođenja,
- pravo javnog prikazivanja scenskih djela,
- pravo javnog prenošenja,
- pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela,
- pravo javnog prikazivanja,
- pravo radiodifuzijskog emitiranja,
- pravo radiodifuzijskog reemitiranja,
- pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja,
- pravo stavljanja na raspolaganje javnosti

⁷ <https://euipo.europa.eu/ohimportal/hr/web/observatory/faqs-on-copyright-hr#1>

⁸ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske

3.3. Trajanje autorskih prava

Bernska konvencija propisuje da trajanje zaštite autorskih prava je život autora plus najmanje 50 godina nakon njihove smrti. Za neke kategorije radova, minimalno trajanje je kraće. Na primjer, minimalni rok za primijenjenu umjetnost je 25 godina. Filmovi imaju minimalno trajanje od 50 godina. Zemlje mogu odabrati duži rok zaštite, a većina zemalja je to učinila. Države članice Europske unije su, prema EZ direktivi, povećale trajanje autorskih prava tj. produžili ga za života autora i 70 godina nakon njihove smrti. Iako to nije bila izvorna namjera, ovo se proširenje primjenjuje retroaktivno. Radovi koji su završili u javnoj domeni, jer je autor mrtav već 50 godina, dobio je još dvadeset godina zaštite. S druge strane, većina europskih zemalja prati načelo da se zaštita autorskih prava automatski dodjeljuje nakon stvaranja rada. Ovo je načelo prvo utvrđeno u Berenskoj konvenciji (1886.).

Tablica 2. Trajanje (imovinskih) autorskih prava u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 1957. do 2007. godine

Zakonski propis	Trajanje autorskih prava
Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva (1846.)	Za života autora i 30 godina nakon njegove smrti. Iznimke: djela koja izdaju akademije, sveučilišta i slične ustanove kada pravo traje 50 godina; glazbena i dramska djela kada pravo traje 10 godina nakon autorove smrti.
Sbornik zakonah i naredabah (1884.)	Za života autora i 50 godina nakon njegove smrti. Iznimka: za fotografije pravo traje 5 godina nakon objavljivanja.
Zakon o autorskom pravu (1895.)	Za života autora i 30 godina nakon njegove smrti. Iznimke: za prijevode prava traju 5 godina nakon objavljivanja; za fotografije traje 10 godina nakon objavljivanja.
Zakon o zaštiti autorskog prava (1929.)	Za života autora i 50 godina nakon njegove smrti. Iznimke: za fotografije traje 20 godina nakon autorove smrti; za kinematografska djela: „Rok zaštite autorskog prava na kinematografsko djelo određuje se prema tome da li to djelo treba uzeti kao književno djelo, kao djelo likovne umjetnosti ili kao fotografsko djelo.“
Zakon o zaštiti autorskog prava	Za života autora. „Poslije smrti autora djela ovo pravo uživa njegova žena do svoje smrti, odnosno do preudaje, i njegova djeca do

(1946.)	navršene 25 godine života (...) i ako to pravo nemaju žena i djeca (...) uživaju ga roditelji do svoje smrti odnosno unučad do navršene 25 godine života, ako ih je autor izdržavao, odnosno deda i baba autora do svoje smrti.“ Iznimke: za fotografije i kinematografska djela koja imaju karakter fotografije 5 godina nakon objavljivanja; za periodične publikacije, almanaha i antologije 5 godina nakon objavljivanja.
Zakon o autorskom pravu (1957.)	Za života autora i 50 godina nakon njegove smrti. Iznimke: za fotografije i kinematografska djela koja imaju karakter fotografije 5 godina nakon objavljivanja; za djela primijenjene umjetnosti 10 godina nakon objavljivanja.
Zakon o autorskom pravu (1968.)	Za života autora i 50 godina nakon njegove smrti. Iznimke: ako je nositelj prava pravna osoba, 50 godina nakon objavljivanja; za kinematografsko djelo s karakterom fotografskog djela 25 godina od završetka djela; za anonimna djela i djela izdana pod pseudonimom 50 godina, a 25 ako je nositelj prava pravna osoba
Zakon o autorskom pravu (1978.)	Za života autora i 50 godina nakon njegove smrti. Iznimke: ako je nositelj prava pravna osoba, 50 godina nakon objavljivanja; za kinematografsko djelo s karakterom fotografskog djela 25 godina od završetka djela
Zakon o autorskom pravu (1998.)	Za života autora i 50 godina nakon njegove smrti. Iznimke: ako je nositelj prava pravna osoba, 50 godina nakon objavljivanja ili pedeset godina nakon ostvarivanja računalnog programa; za fotografije i kinematografsko djelo s karakterom fotografskog djela 25 godina od dana završetka djela; za anonimna djela i djela objavljena pod pseudonimom 25 godina ako su vlasništvo pravnih osoba
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu (1999.)	Za života autora i 70 godina nakon njegove smrti.
Zakon o autorskom pravu i srodnim	Za života autora i 70 godina nakon njegove smrti.

Izvor : Z. Velagić, I. Hocenski ; *Autorstvo u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 1846. do 2007. godine* ; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti ; Pregledni znanstveni rad

4. SADRŽAJ I OGRANIČENJA AUTORSKOG PRAVA

4.1. Moralna prava autora

Moralna prava autora se odnose na zaštitu osobne i duhovne veze koju autor ima s svojim djelom. Moralno pravo obuhvaća :

1. Pravo prve objave – autor djela ima pravo donošenja odluke kako i kojim kanalima će njegovo djelo biti dostupno široj javnosti.
2. Pravo na priznanje autorstva – autor djela ima pravo biti priznat i označen kao autor svog djela. Zbog tog razloga svaka osoba koji se javno koristi autorskim djelom, ima obvezu naznačiti tko je originalni autor djela, osim u slučajevima gdje autor ne želi biti naveden uz svoje djelo.
3. Pravo na poštovanje autorskog djela i čast ili ugled autora – autor djela ima pravo se suprostaviti svakom modificiranju svojeg djela, te ujedno se može suprostaviti korištenju djela na način koji bi mogao ugroziti reputaciju ili autora ili autorskog djela.
4. Pravo pokajanja – autor djela ima pravo opozvati pravo korištenja djela i spriječiti njegovo daljnje korištenje, uz prethodno popravljjanje štete korisniku toga prava, ako bi daljnje korištenje štetilo njegovoj časti ili ugledu. Time se uzima u obzir da je autorsko djelo prikaz osobnosti autora, te zbog toga autor ima pravo utjecanja na buduće korištenje njegovog djela. Isto tako autor se može odreći prava pokajanja

4.2. Imovinska prava

Imovinska prava se odnose na isključiva prava autor, obzirom da autor može dozvoliti ili zabraniti korištenje njegovog djela na bilo koji način. Time se potvrđuje apsolutnost (djelovanje prema svima) autorskih imovinskih prava koja osobito obuhvaćaju pravo reproduciranja (umnožavanja), pravo distribucije (stavljanja u promet), pravo priopćavanja javnosti te pravo prerade.

Imovinska prava se manifestiraju kao :⁹

1. Pravo reproduciranja – Pravo reproduciranja ili drugim nazivom pravo umnožavanja se odnosi na pravo izrade autorskog djela u jednom ili više primjeraka, u cijelosti ili u pojedinim djelovima, izravno ili neizravno, privremeno ili trajno, te bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku
2. Pravo distribucije i iznajmljivanja – Pravo stavljanja u promet se odnosi na pravo stavljanja u promet izvornika ili primjeraka autorskog djela prodajom ili nekim drugim oblikom. Iznajmljivanje označava davanje na korištenje izvornika ili primjeraka djela, no samo u ograničenom vremenskom periodu. Iznajmljivanje se vrši radi izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi
3. Pravo prerade - isključivo je pravo na prevođenje, prilagođavanje, glazbenu obradu ili koju drugu preinaku autorskog djela.
4. Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti obuhvaća :
 - pravo javnog izvođenja (npr. izvođenje u živo na priredbi ili koncertu, recitiranjem ili sviranjem i pjevanjem),
 - pravo javnog prikazivanja scenskih djela (npr. scenska izvedba dramskog djela u kazalištu)
 - pravo javnog prenošenja (npr. kada se glazbeno djelo koje se javno izvodi uživo u koncertnoj dvorani, istodobno priopćava javnosti izvan prostora te dvorane pomoću zvučnika ili na ekranu),
 - pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela (npr. puštanje glazbe s CD-a putem muzičkih linija i CD playera),
 - pravo javnog prikazivanja,
 - pravo radiodifuzijskog emitiranja,

⁹ <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/sadrzaj/imovinska-prava/>

- pravo radiodifuzijskog reemitiranja (slučaj kada se djelo koje je primarno emitirala jedna organizacija za radiodifuziju istodobno u cijelosti i u neizmijenjenom obliku reemitira putem kableske mreže ili od strane druge organizacije za radiodifuziju),
- pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja (slučajevi javnog priopćavanja kao što su primjerice oni kada se u ugostiteljskom objektu javno priopćava glazba s radija ili televizije bez naplate ulaznicaslučajevi javnog priopćavanja kao što su primjerice oni kada se u ugostiteljskom objektu javno priopćava glazba s radija ili televizije bez naplate ulaznica)
- pravo stavljanja na raspolaganje javnosti (pravo priopćavanja javnosti putem Interneta ili druge slične globalne digitalne mreže).

Posebnu važnost ima pravo stavljanja na raspolaganje javnosti kao pravo priopćavanja djela javnosti putem Interneta. To je pravo uređeno modernom definicijom isključivog prava stavljanja na raspolaganje javnosti djela, bežično ili putem žica, na način koji pripadnicima javnosti omogućava pristup djelu s mjesta i u vrijeme koje sami izaberu. Na taj način otklonjene su sve eventualne dvojbe koje su se mogle javiti u svezi zaštite autorskog prava kada se djela javno priopćavaju putem Interneta.

Isključiva imovinska prava umjetnika izvođača¹⁰ :

- fiksiranja svoje nefiksirane izvedbe,
- reproduciranja svoje fiksirane izvedbe,
- distribuiranja, kao i pravo iznajmljivanja svoje fiksirane izvedbe,
- priopćavanja javnosti svoje nefiksirane i fiksirane izvedbe koje osobito obuhvaća:
 - a. pravo radiodifuzijskog emitiranja i reemitiranja,
 - b. pravo javnog priopćavanja fiksiranih izvedbi i radiodifuzijskih emitiranja,
 - c. pravo javnog prenošenja,
 - d. pravo javnog prikazivanja,
 - e. pravo stavljanja na raspolaganje javnosti.

¹⁰ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike hrvatske, članak 125.

4.3. Srodna prava

Hrvatski Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (ZAPSP)¹, koji je dio europske pravne tradicije, pravi razliku između „autorskog prava“ i prava koja su srodna autorskom pravu („srodna prava“). U bitnome, razlika između ovih prava je u tome što autorsko pravo štiti interese stvaratelja u književnom, znanstvenom i umjetničkom području, dok srodna prava imaju za cilj zaštititi osobe koje ulažu trud te materijalna i druga sredstva u radnje koje su u određenoj mjeri povezane s autorskim stvaralaštvom. Srodna prava su ona koja pripadaju umjetnicima izvođačima, proizvođačima fonograma i videograma, organizacijama za radiodifuziju, nakladnicima i proizvođačima baza podataka. Srodna prava su prava koja imaju svoj poseban predmet zaštite koji je uglavnom vezan uz autorska djela. S obzirom na sličan predmet zaštite i bliskost s autorskim pravima nazivaju se i autorskom pravu srodna prava ili samo srodna prava, odnosno autorskom pravu susjedna prava ili samo susjedna prava. U Hrvatskoj su prema Zakonu o autorskom i srodnim pravima to:

- Prava umjetnika izvođača na njihovim izvedbama,
- Prava proizvođača fonograma na njihovim fonogramima,
- Prava filmskih producenata na njihovim videogramima,
- Prava organizacija za radiodifuziju na njihovim emitiranjima,
- Prava nakladnika na njihovim izdanjima,
- Prava proizvođača baza podataka na njihovim bazama.

4.4. Druga prava

Tzv. «druga prava autora» su prava koja nose obilježja i imovinskih i moralnih prava, a ne mogu se svrstati ni u jednu od navedenih kategorija. Ona obuhvaćaju prava na naknadu, pravo slijeđenja (pravo autora na odgovarajući udio od prodajne cijene, ostvarene svakom preprodajom izvornika njegova likovnog djela koja uslijedi nakon prvog otuđenja djela od strane autora) i ostala druga prava autora (pravo pristupa djelu, pravo zabrane javnog izlaganja djela).¹¹

¹¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Autorsko_pravo

4.5. Ograničenja autorskog prava

Objavljenim autorskim djelom može se koristiti bez autorovog odobrenja ili bez autorovog odobrenja i bez plaćanja naknade, samo u slučajevima kada to zakon izričito dopušta:

1. privremene radnje reproduciranja autorskog djela
2. reproduciranje autorskog djela - fizička osoba može reproducirati autorsko djelo na bilo koju podlogu ako to čini za privatno korištenje, kao i reproducirati autorsko djelo u obliku fotokopije i za drugo vlastito korištenje, koje nema izravno ili neizravno komercijalnu svrhu i nije namijenjeno ili pristupačno javnosti. Nije dopušteno reproduciranje cijele knjige osim ako su primjerci te knjige rasprodani najmanje dvije godine, notnih zapisa, elektroničkih baza podataka, kartografskih djela kao ni izgradnja arhitektonskog objekta.
3. efemerne snimke - organizacija za radiodifuziju koja ima odobrenje za emitiranje autorskog djela može snimiti to djelo vlastitim sredstvima na nosač zvuka, slike ili teksta za potrebe vlastitog emitiranja
4. javni arhivi, javne knjižnice, obrazovne i znanstvene ustanove, ustanove za predškolski odgoj i socijalne (karitativne) ustanove, a koje svoje usluge ne naplaćuju, mogu iz vlastitog primjerka reproducirati autorsko djelo na bilo koju podlogu u najviše jednom primjerku
5. korištenje autorskog djela u nastavi ili znanstvenom istraživanju, sudskim i upravnim odlukama, u svrhu informiranja javnosti
6. citati - dopušteno je doslovno navođenje ulomaka autorskog djela koje je na zakonit način postalo pristupačno javnosti, radi znanstvenog istraživanja, nastave, kritike, polemike, recenzije, osvrta, u mjeri opravdanoj svrhom koja se želi postići i u skladu s dobrim običajima, time da se mora naznačiti izvor i ime autora
7. dopušteno je reproduciranje autorskih djela koja su trajno smještena na ulicama, trgovima, parkovima ili drugim mjestima pristupačnim javnosti te distribuiranje i priopćavanje javnosti takvih reprodukcija.
8. dopuštena je prerada autorskog djela u parodiju u mjeri koja je potrebna za njen smisao, kao i karikaturu, a uz navođenje djela koje se prerađuje i njegovog autora

4.6. Povreda autorskog prava

Do povrede autorskih prava dolazi u situaciji korištenja autorskog djela suprotno pravilima iz ZAPSP-a. U velikom broju slučajeva, obično se radi o korištenju djela bez prethodnog pristanka nositelja prava, ili bez plaćanja autoru naknade za korištenje njegovog djela. Većinom su pogođena imovinska prava autora, poput neovlaštenog kopiranja i promoviranja djela (kopiranje CD-a), nezakonito preuzimanje dokumenta sa interneta itd. Rjeđi je slučaj da se povrede moralna prava autora, putem predstavljanja tuđeg djela za vlastito. U posljednje vrijeme veoma su česte i povrede autorskih prava preko interneta. Učestali rast takvog oblika povrede je zbog manjka spremnosti pravnih institucija da se suoče s tehnološkim i društvenim izazovima (primjer za to je mreža BitTorrent putem koje pojedinci mogu ilegalno skinuti na svoje računalo razne oblike datoteka poput filmova, glazbe itd.). Veliki problem je i educiranost osoba koje krše autorsko pravo, te ih je u mnogo slučajeva veoma teško identificirati jer koriste napredne tehnologije i svoje znanje kako bi sakrili povredu autorskih prava. Negativnu konotaciju može izazvati kada bi se zakonski gonio svaki pojedinac koji počini relativno male povrede zakona, te bi time šira javnost izgubila povjerenje u zakonski sustav.

U Republici Hrvatskoj je relativno malen broj ozbiljnih prijava i pravnih postupaka glede povrede autorskih prava putem korištenja interneta. Jedan od razloga tome je i veličina hrvatskog tržišta u odnosu na mnoga svjetska tržišta. Hrvatske pravne ustanove, kako bi zaštitili interese i prava autora već predviđaju razna pravna sredstva poput :

- nositelji autorskog prava mogu tražiti od države građanskopravnu zaštitu svojih prava, te zahtijevati financijsku naknadu za korištenje njihovog djela, uzrokovanja štete itd. Zbog manjka sudske prakse po ovom pitanju teško je odrediti visinu financijskih iznosa koji bi bili adekvatni pri povredi prava autora.
- Povrede moralnih i imovinskih prava mogu dovesti i do kaznenih sankcija pojedinaca. Hrvatski zakon provodi kaznene sankcije samo protiv pojedinaca koji su uzrokovali štetu ili povredu autorskih prava koja je veća od 60 000 HRK.

Odredbe i informacije o kršenju autorskih prava se nalaze u kaznenom zakonu Republike Hrvatske. Prvo poglavlje se odnosi na povredu prava autora ili umjetnika izvođača. Po članku 229. određeno je da pojedinac koji pod svojim imenom ili pod imenom drugoga objavi, prikaže, izvede, prenese ili na drugi način priopći javnosti tuđe djelo koje se po zakonu smatra autorskim djelom ili dozvoli da se to učini, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom

zatvora do tri godine. Također kaznit će se tko bez navođenja imena ili pseudonima autora objavi, prikaže, izvede, prenese ili na drugi način priopći javnosti tuđe djelo. Drugo poglavlje se odnosi na nedozvoljenu uporabu autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača. Članak 230. kaznenog prava određuje da tko bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava, odnosno osobe koja je ovlaštena dati odobrenje, kada je odobrenje prema odredbama zakona potrebno, ili protivno njihovoj zabrani, utvrdi na materijalnu podlogu, reproducira, umnoži, stavi u promet, iznajmi, uveze, prenese preko granične crte, prikaže, izvede, odašilje, prenese, učini dostupnim javnosti, prevede, prilagodi, obradi, preradi ili na drugi način uporabi autorsko djelo, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. Treće poglavlje se odnosi na povredu prava proizvođača zvučne ili slikovne snimke i prava u svezi s radiodifuzijskim emisijama. Članak 231. kaznenog prava se određuje da Tko bez odobrenja proizvođača zvučne ili slikovne snimke, kada je odobrenje prema odredbama zakona potrebno, ili protivno njihovoj zabrani, emitira, umnoži izravno ili neizravno njihovu zvučnu ili slikovnu snimku, zvučnu ili slikovnu snimku neovlašteno stavi u promet, iznajmi, uveze, prenese preko granične crte ili učini dostupnim javnosti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.¹²

Primjer povrede autorskih prava je i korištenje glazbene pozadine za razna kućna videa vlastite izrade koji se dalje objavljuju po internetu. Ako pojedinac nije nositelj autorskog prava na glazbu, i nema dopuštenje nositelja autorskih prava da koristi djelo u svojem video uradku, postoji visoka mogućnost povrede autorskih prava. Tim putem se krše moralna i ekonomska prava autora djela. Dozvoljeno je koristiti glazbu u pozadini videa bez dozvole autora u slučajevima poput korištenja djela za osobnu uporabu bez komercijalizacije djela, ili da se video prilagodi u svrhu parodije na originalno djelo.

¹² <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>

4.7. Prekršajne odredbe

Novčanom kaznom od 5.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako¹³ :

- Bez odobrenja autora prvi put objavi ili prije objave otkrije javnosti sadržaj ili opis autorskog djela, ili se bez naznačivanja autora, osim ako je autor u pisanom obliku izjavio da ne želi biti naveden ili ako način javnog korištenja onemogućava navođenje autora, koristi autorskim djelom, ili bez odobrenja autora deformira, sakati ili na bilo koji drugi način izmijeni autorsko djelo, ili se njime koristi na način koji ugrožava ili bi mogao ugroziti čast ili ugled autora.
- bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava reproducira autorsko djelo
- bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava distribuira ili iznajmljuje ili skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije autorskog djela
- bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava preradi autorsko djelo
- bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava ne plati naknadu za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenja kada je po zakonu to dužan platiti
- bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava ne plati naknadu za javnu posudbu kada je po zakonu to dužan platiti
- bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava ne plati naknadu za pravo slijeđenja kada je po zakonu to dužan platiti
- distribuira ili posjeduje u komercijalne svrhe primjerak računalnog programa za koji zna ili ima razloga vjerovati da je to primjerak kojim je povrijeđeno tuđe pravo, distribuira ili posjeduje u komercijalne svrhe bilo koje sredstvo čija je jedina namjena olakšati neovlašteno uklanjanje tehničkog uređaja koji služi za zaštitu računalnog programa ili osujetiti rad toga uređaja

¹³ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, članak 188.

- bez odobrenja nakladnika i bez plaćanja naknade nakladniku fotokopira za privatno ili drugo vlastito korištenje njegova pisana izdanja
- uklanja ili preinačuje podatke o upravljanju autorskim pravom i srodnim pravima u elektroničkom obliku
- bez odobrenja proizvođača baze podataka reproducira, distribuira, iznajmi, stavi na raspolaganje javnosti, priopći javnosti ili se na drugi način protupravno koristi njegovim bazama podataka
- bez odobrenja organizacije za radiodifuziju reemitira njezina emitiranja bežično i putem žice, reproducira, distribuira, skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije, javno priopći radiodifuzijskim emitiranjem uz plaćanje ulaznice, stavi na raspolaganje javnosti ili se na drugi način protupravno koristi fiksacijama njezinih emitiranja

Novčanom kaznom od 5.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako djelatnost kolektivnog ostvarivanja prava iz Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima obavlja bez odobrenja nadležnog tijela ili protivno tom odobrenju. Odgovorna osoba u pravnoj osobi kaznit će se novčanom kaznom od 1.000,00 do 5.000,00 kuna.

Novčanom kaznom od 10.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se pravna osoba, ako je prekršaje iz Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima počinila radi stjecanja imovinske koristi.

Oštećenik u kaznenom i prekršajnom postupku je osoba koja je nositelj povrijeđenog prava te udruga za kolektivno ostvarivanje prava kada su povrijeđena prava koja ta udruga kolektivno ostvaruje ili prava koja ta udruga ostvaruje na temelju punomoći.

4.8. Područje primjene Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima

Osobe koje su zaštićene Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima su državljani (autori) Republike Hrvatske ili koji imaju svoje sjedište u Republici Hrvatskoj. Također su zaštićene i strane pravne i fizičke osobe, u okviru prihvaćanja Republike Hrvatske međunarodnih propisa i normi o autorskom pravu.

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima zaštićeni su stranci¹⁴ :

- u pogledu autorskih djela pisanih na hrvatskom jeziku,
- u pogledu moralnih prava - u svakom slučaju,
- u pogledu prava slijeđenja i prava na bazama podataka kao predmetu zaštite srodnih prava na temelju stvarne uzajamnosti

Prema propisima Zakona zaštićeni su autori koji imaju uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj, te oni čija djela su komponente arhitektonskih djela sagrađenih na području Republike Hrvatske, te djela koji su sastavni dio nekretnina na području Republike Hrvatske.

Autori i nositelji srodnih prava, koji nemaju državljanstvo ili ga se ne može utvrditi, jednako su zaštićeni po Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, kao državljani Republike Hrvatske, ako u njoj imaju svoje uobičajeno boravište. Ako nemaju uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj jednako su zaštićeni kao državljani države u kojoj imaju svoje uobičajeno boravište.

Zaštićeni su po Zakonu strani autori i nositelji srodnih prava, čije je autorsko djelo ili predmet srodnih prava priopćeno javnosti putem satelita, ako se u Republiku Hrvatsku unesu, pod nadzorom i odgovornošću organizacije za radiodifuziju, odgovarajući programski signali u neprekinuti komunikacijski lanac koji vodi do satelita i natrag na zemlju.

¹⁴ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske, članak 194.

Zaključak :

Autorsko pravo je oblik prava koji uživaju autori raznih djela, te im to pravo daje isključivu mogućnost korištenja, ili odobravanja drugim pojedincima na korištenje njihovog djela, te osim toga uključuje sustav zaštite autorskih prava od povrede. Tema ovog završnog rada se odnosila na definiranje samog pojma autorskog prava, definiranja stavki vezanih za autorsko pravo (autorsko djelo, nositelj prava itd.), potom srodnih prava vezanih uz autorska prava, te kroz definiranje svih tih pojmova, objasniti trenutno stanje i utjecaj autorskog prava u Republici Hrvatskoj. Iako rani počeci uspostavljanja autorskog prava datiraju od 15.-tog stoljeća, prvi zakonski propis vezan za uspostavu zakonske zaštite autora na području sadašnje Republike Hrvatske datira još iz 1846. godine (Zakon za zaštitu književnog i umjetničkoga vlasništva). Trenutno je na snazi Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, početno stavljen na snagu 2003. te potom dolazi do raznih izmjena i dopuna, posljednja je bila 30.06. 2017. godine. Zakon se u osnovnim crtama odnosi na prava autora, srodna prava, povredu autorskih prava, definiranje autorskog djela, prijenos autorskih prava itd.

Kako bi smo dobili bolju predodžbu o samom autorskom djelu te što ga čini takvim, kroz ovaj rad smo razradili sve bitne karakteristike i stavke koje djelo čine originalnim tj. autorskim, te objasnili neke osnovne pojedinosti i stavke koje mogu determinirati da li je određeno djelo autorsko ili nije tj. da ne podlježe pod zakon zaštite o autorskim pravima. Hrvatski zakon o autorskim pravima i srodnim pravima jasno određuje što se sve smatra autorskim djelom na području Republike Hrvatske. Veoma važan faktor pri utvrđivanju samog autorskog prava je i utvrđivanje njegovog trajanja. U većini slučajeva autorsko pravo traje za života samoga autora, potom 70 godina nakon njegove smrti, osim u nekim izuzecima, ovisno o državama i njihovim propisima ili ako se radi o nekom drugom obliku autorskog djela (npr. filmovi). Kako bi se poštovala prava autora, napravljena je podjela na moralna, imovinska, srodna i druga prava autora, gdje se svaki od spomenutih odnosi na različite aspekte zaštite autora, njegovog djela, te njegovog ugleda. Zakonskim propisima se jasno određuje u kojim slučajevima dolazi do povrede autorovih prava, te koje kaznene sankcije pojedinac koji naruši prava, snosi. Iako je Zakon Republike Hrvatske malo zastarjeo kad je u pitanju zaštita prava autora, točnije kada je u pitanju kaznena sankcija (posebice u području internetske povrede autorskih prava), pravne institucije Republike Hrvatske su ipak najavile daljni rad i poboljšanja trenutnog zakona kako bi omogućili zaštitu autorima koji podlježu pod pravnu zaštitu Republike Hrvatske vezane uz autorska prava.

Literatura :

1. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske
2. Kazneni zakon Republike Hrvatske
3. Prof.dr.sc. Igor Gliha, *Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi*, Izvorni znanstveni rad
4. Z. Velagić, I. Hocenski ; *Autorstvo u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 1846. do 2007. godine* ; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti ; Pregledni znanstveni rad
5. <http://www.dziv.hr/hr/>
6. <https://euipo.europa.eu/ohimportal/hr/web/observatory/faqs-on-copyright-hr#1>
7. https://hr.wikipedia.org/wiki/Autorsko_pravo
8. http://www.iprightsoffice.org/copyright_history/

Grafički prilozi :

Tablica 1. Autorska djela u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 146. do 2007. godine Str. 10

Tablica 2. Trajanje (imovinskih) autorskih prava u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 1957. do 2007. godine Str. 15

Sažetak :

Autorsko pravo je zakonsko pravo stvoreno zakonom zemlje koja autoru originalnog djela daje ekskluzivna prava za upotrebu i distribuciju njegovog autorskog djela, većinom u ograničenom vremenu samo. Predmet zaštite autorskog prava je autorsko djelo. Autorsko djelo je originalno, intelektualno ostvarenje iz književnog, umjetničkog i znanstvenog područja, koje ima individualni karakter i koje je na neki način izraženo. Autorom smatramo svaku fizičku ili pravnu osobu koje je stvorila autorsko djelo, te činom stvaranja, autoru pripadaju autorska prava. Autorska prava nalažu da se autorskim djelom primarno može koristiti samo originalni autor djela, osim u posebnim situacijama poput koautorstva, prepisivanja autorskih prava, uključivanja treće strane itd. Trajanje autorskih prava je u većini zemalja 70 godina nakon smrti autora, uz nekoliko iznimaka vezano uz propise pojedine države ili ako se radi o određenoj vrsti autorskog djela poput filma. Autorsko pravo se sastoji od moralnog, imovinskog, srodnih i drugih prava, kako bi se lakše utvrdila prava koja autor uživa, ili kako bi se preglednije utvrdila povreda autorskih prava ako do iste dođe. Također dolazi i do povrede autorskih prava, u situacijama korištenja autorskog djela suprotno pravilima iz ZAPSP-a. U velikom broju slučajeva, obično se radi o korištenju djela bez prethodnog pristanka nositelja prava, ili bez plaćanja autoru naknade za korištenje njegovog djela. Te u modernom dobu, veoma je čest slučaj kršenja autorskih prava putem interneta (skidanje filmova, dokumenata, glazbe itd. putem ilegalnih internetskih kanala). Zakon osim što determinira stavke koje se smatraju povredom zakona također određuje i odredbe prekršajne za pojedince koji su uhvaćeni pri kršenju autorskih prava. Zakon ujedno nalaže i područje primjene zakona, točnije tko sve podlježe zaštiti zakonskih propisa Republike Hrvatske vezane za autorska prava.

Ključne riječi : Autorsko pravo, autorsko djelo, povreda autorskih prava.

Summary :

Copyright is a legal right created by the law of the country which gives the author of the original work exclusive rights to use and distribute his work, but in a limited time only. The author's work is an original, intellectual achievement from a literary, artistic and scientific area, which has an individual character and is expressed in some way. By author we consider any natural or legal person who created the author's work, and with the act of creation, the author belongs to the copyright law. Copyright law claims that copyright works may only be used primarily by the original author of the work, except in special situations such as co-authorship, transfer of copyrights, third party involvement etc. Copyright in most countries is 70 years after the death of the author, with a few exceptions to the regulations of a particular country or a certain type of work, such as a movies. Copyright consists of moral, property, related and other rights in order to ascertain the rights that the author enjoys, or to determine more clearly the copyright infringement if it occurs. There is also a violation of copyright, in the use of copyright works contrary to the ZAPSP rules. In a large number of cases, it is usually the use of a work without the prior consent of the right-holder, or without paying the author a fee for the use of his work. In the modern age, it is a very common case of copyright infringement through the Internet (downloading movies, documents, music, etc. via illegal internet channels). The law, apart from determining what constitutes a violation of the law, also defines misdemeanor provisions for individuals caught in a copyright infringement. The law also stipulates the scope of application of the law, more precisely, who is all under the protection of the copyright laws of the Republic of Croatia related to copyrights.

Keywords: Copyright, author's work, copyright infringement.